

UPPSALA
UNIVERSITET

Dnr UFV 2021/2903

Uppsala Centre for Sustainable Transformations

Rapport inför inrättandet

Styrgruppen inför inrättande

2024-01-31

Innehållsförteckning

Inledning	3
Uppdraget	3
Arbetsformer och förankring	4
Rapportens struktur	4
Överväganden och ställningstaganden	4
Namn, tematik och aktiviteter	5
Centrumets namn	5
Tematik	5
Aktiviteter och arbetsformer	7
Forskning	7
Utbildning	8
Samverkan och externa relationer	8
Organisation, styrning, ledning	9
Organisatorisk form	9
Organisatorisk placering	10
Fysisk lokalisering	11
Styrning och ledning	12
Förslagen i sammanfattning	13
Namn, tematik och aktiviteter	13
Organisation, styrning och ledning	14
Finansiering och ekonomisk plan	15
Bilaga 1. Förslag till instruktion	16
Bilaga 2. Förslag till annonstext för föreståndare	16

Inledning

Stora samhällsutmaningar kräver många typer av omställningar. Tekniska system, produktionsformer, konsumtionsmönster och levnadssätt kan behöva förändras, liksom hur marknader regleras och politik utformas. I sådana förändringar kan det uppstå synergier men även målkonflikter, som försvårar eller i värsta fall blockerar nödvändiga omställningar.

Huvudsyftet med den satsning som här föreslås är att skapa en internationellt ledande, mångvetenskaplig miljö som utvecklar nya metoder och kunskaper om hur målkonflikter kan identifieras, analyseras, vägas av och hanteras. De samhällsomställningar som kommer att stå i fokus är i hög grad kopplade till hållbar utveckling.

Miljön ska vara en fysisk mötesplats för kreativa och tvärgående aktiviteter som sträcker sig inom, över och bortom universitetet. Den ska vara en inkluderande plats för vetenskap, akademiska samtal och samverkan.

Uppdraget

Uppsala universitet har ambitionen att stärka sitt bidrag till att lösa akuta och långsiktiga samhällsutmaningar kopplade till hållbar utveckling. På uppdrag av rektor inleddes under 2022 ett projekt för att ta fram ett förslag på organisation och innehåll för en universitetsövergripande organisation med denna inriktning.

Initiativet syftar till att profilera och samordna det breda universitetets samlade kompetens för att öka kunskapen om målkonflikter och synergier som uppstår i omställningen till ett i olika avseenden mer hållbart samhälle. Projektets uppdrag är att undersöka och utveckla hur universitetets bredd och mångvetenskapliga potential kan tas till vara (UFV 2021/2903). I en första etapp leddes projektet av professor Joëlle Rüegg, med en styrgrupp bestående av representanter från olika forskningsdiscipliner, under ledning av vicerektor Tora Holmberg. Den 22 december 2022 överlämnade de sin rapport till rektor (i det följande benämnd "Slutrapporten").

I arbetet med att sätta ett centrum med utgångspunkt i Slutrapportens förslag tillsatte rektor i juni 2023 en styrgrupp med Anders Malmberg som ordförande och med administrativt stöd från planeringsavdelningen (UFV 2021/2903). Styrgruppens uppgifter har varit att:

- Ta fram underlag som enligt Riktlinjer för centrumbildningar vid Uppsala universitet (UFV 2020/716) ska finnas inför beslut om inrättande:
 - Instruktion
 - Plan för initial finansiering
- Initiera de aktiviteter som krävs för att inrätta den nya organisationen.
- Skapa goda förutsättningar för att utveckla verksamheten.
- Göra en konsekvensanalys av olika organisatoriska placeringar.
- Inleda rekrytering och föreslå föreståndare.

- Kommuniera arbetet både internt och externt så att centrumet och dess verksamhet är väl känd inom och utanför universitetet.

Arbetsformer och förankring

I styrgruppen är Uppsala universitets tre vetenskapsområden representerade. Därutöver ingår en studentrepresentant samt två externa ledamöter, enligt nedan:

- Anders Malmberg, Uppsala universitet, ordförande
- Eva Tiensuu Janson, stf vicerektor (Med-farm)
- Giuliano Di Baldassarre, föreståndare, centrum för naturkatastroflära (Tek-nat)
- Joakim Palme, dekan, Samhällsvetenskapliga fakulteten (Hum-sam)
- Sverker Jagers, Göteborgs universitet
- Tuija Hilding-Rydevik, SLU
- Tim Nedergård, UTN
- Anna Clemensson och Anna Ledin, administrativt stöd

Styrgruppen har genom ordföranden löpande presenterat och diskuterat olika förslag med rektor och universitetsledningen.

Styrgruppen har hållit sju möten och diskuterat både generella och specifika utmaningar kopplade till att etablera en genuint gränsöverskridande verksamhet i en i grunden disciplinär organisation som Uppsala universitet, liksom ett antal praktiska frågor runt den nya verksamhetens successiva uppbyggnad, inriktning och organisation.

Diskussionen i styrgruppen har skett i god anda. Samtidigt ligger det i sakens natur att det finns olika uppfattningar runt de frågor som avhandlas. Vissa frågor är i grunden "universitetspolitiska/interna" och måste avgöras i universitetets ordinarie ledningsorganisation snarare än i en styrgrupp med dess kombination av ledningspersoner från några delar av universitetet och personer som representerar annan expertis.

Rapportens struktur

Rapporten består av tre delar. I avsnittet Överväganden och ställningstaganden redovisas diskussioner som förts i styrgruppen samt de slutsatser som dragits och ställningstaganden som gjorts gällande det föreslagna centrumets inriktning och organisation. Därefter följer ett avsnitt med Förslag, som konkret anger hur verksamheten kan organiseras, både inledningsvis och på längre sikt. Slutligen återfinns, som bilagor, konkreta förslag till beslutsunderlag.

Överväganden och ställningstaganden

Styrgruppen har i sitt arbete diskuterat ett antal knäckfrågor som behöver lösas för att verksamheten ska sättas upp och arbetet inledas. Frågorna handlar om verksamhetsinriktning och organisation, och överväganden och ställningstaganden i dessa frågor redovisas nedan. Den tidigare Slutrapporten anger inriktningen för den nya satsningen:

- Inrätta ett centrum med inriktning mot målkonflikter och synergier, för att främja forskning och utbildning som bidrar till att identifiera, undersöka och lösa motsägelser som uppstår när olika samhällsutmaningar ska hanteras och hållbarhetsmål nås.
- Målkonflikter behöver medvetandegöras inom forskarvärlden och i samhället, ett tema där Uppsala universitet kan bidra.
- Globala samhällsutmaningar är komplexa och inbördes beroende; lösning av ett problem skapar ofta nya, eller ökar andra befintliga problem.
- Hållbara och globala lösningar kräver att motsättningar, konflikter, och synergier mellan olika mål identifieras och analyseras.
- Att tillföra kritiska perspektiv, utmana och utveckla kunskap är en del av Uppsala universitets identitet och roll i samhället.
- Målkonflikter behöver studeras mångvetenskapligt men kan också bidra till inomvetenskaplig spets och bredd.

Inriktningen är, såsom den beskrivs, både profilerad och tydlig men samtidigt bred och lämnar flera viktiga frågor runt organiseringen av verksamheten öppna för tolkning. Det är uppenbart att studier av målkonflikter och synergier i processer där samhället ska ställas om för att möta stora utmaningar står i centrum. Samtidigt omtalas satsningen i olika sammanhang som Uppsala universitets hållbarhetsatsning.

Frågor kopplade till hållbar utveckling kommer att ha en viktig roll i centrumets verksamhet. Dock bedömer styrgruppen det som angeläget att betona att vad som profilerar satsningen är *studier av målkonflikter och synergier som uppstår när samhället ska ställas om för att möta stora utmaningar*.

Namn, tematik och aktiviteter

Centrumets namn

När det gäller namn förelåg ett antal namnförslag i den tidigare slutrapporten. Styrgruppen har efter flera diskussioner och konsultation med universitetets kommunikationsavdelning landat i ett mer traditionellt namnförslag. Det fullständiga namnet på svenska föreslås vara *Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning*. Centrumet föreslås dock i de flesta sammanhang kommuniceras under den kortare engelska benämningen:

Uppsala Centre for Sustainable Transformations

Tematik

I dialog med universitetsledningen framkom synpunkten att inriktningen lämpligen konkretiseras genom att några teman väljs ut för den inledande periodens verksamhet i centrumet. Den idén har diskuterats vidare i styrgruppen.

Under hösten 2023 har rektor initierat ett arbete kring en strategisk satsning som omfattar sex initiativ, några mer metodinriktade medan andra mer tematiska, som anknyter till breda samhällsutmaningar. Uppsala Centre for Sustainable Transformations utgör ett av de metodinriktade initiativen i dessa framtidssatsningar, som sammantaget inkluderar:

- Tvär- och mångvetenskaplig forskning
- Målkonflikter och synergier / Hållbar utveckling
- AI/digitalisering
- Migration
- Precisionshälsa
- Grön energiomställning

Styrgruppen har diskuterat för- och nackdelar med att initialt knyta målkonfliktforskningen till de teman som står i fokus för övriga satsningar, och landat i att så bör ske. Om universitetet identifierat ett antal breda samhällsutmaningar som särskilt viktiga vore det orimligt att säga att den miljö som ska studera målkonflikter i omställningsprocesser kopplade till viktiga samhällsutmaningar skulle undvika just dessa. Förslaget är därför att det nya centrumet inledningsvis inriktas mot breda samhällsomställningar som knyter an till de teman som behandlas i Uppsala universitets övriga framtidssatsningar. Alla dessa inrymmer intressanta målkonflikter och potentiella synergier som är forskningsmässigt utmanande samtidigt som samhällets kunskapsbehov är stort.

Det betyder att forskningen exempelvis kan handla om målkonflikter som aktualiseras av:

- Grön omställning (t ex energiomställning som tillväxtmotor vs behov av ett resurssnålare samhälle; klimatanpassning vs biologisk mångfald; demokrati vs behov av kraftfull omställningspolitik)
- Digitalisering/AI (effektivitetsvinster vs integritetsproblem, expertsystem vs desinformation)
- Migrationens utmaningar (t ex integrationsproblem vs arbetskraftsbehov; främlingsfientlighet vs behov av att invandring för att kompensera för en åldrande befolkning etc.),
- Precisionshälsa (t ex effektivitet vs rättvisa i vården, genomik och digitalisering vs integritet, nya behandlingsmöjligheter vs vårdkostnader).

Samtidigt är det viktigt att betona att forskningens konkreta inriktning och utformning kommer att utvecklas ”bottom-up” av de forskare som knyts till centrumet, och de personer som utses att leda verksamheten ges möjlighet att utforma centrumets inriktning och forskningsstrategi.

Aktiviteter och arbetsformer

I den tidigare Slutrapporten diskuteras den planerade verksamheten. Delvis beskrivs den som en mångvetenskaplig **reguljär forskningsmiljö** med utbildning som möjlig aktivitet, delvis som en **samarbets- och samverkansarena**, dvs en verksamhet som primärt syftar till att knyta samman forskare från olika fält, samt att utbilda och stimulera ny forskning och nya samarbetsformer. Den ena uppgiften utesluter inte den andra men vad som är huvudinriktningen har betydelse för hur verksamheten organiseras, initialt och på längre sikt. Oavsett vilket är det centralt att miljön ska kännetecknas av tvärvetenskap, nytänkande och hög kompetens kombinerat med ett mått av risktagande. Centrumet ska bistå, stimulera och (med-)finansiera problemdrivna och tvärgående projekt som överskrider etablerade disciplin- och organisationsgränser.

Forskning

För att bryta ny mark inom huvudtemat målkonflikter och synergier, genom metodutveckling och empiriska studier av förutsättningar för och effekter av olika typer av samhällsreformer (marknadsregleringar, ekonomiska styrmedel och institutionella förändringar), kan exempelvis följande arbetsformer ingå i centrumets verksamhet..

Interna Fellows

Begreppet Fellows syftar här på att befintliga lärare/forskare vid Uppsala universitet kan knytas till centrum under avgränsade perioder. I normalfallet kan en Fellow under något eller några år arbeta 50% på centrumet och 50% vid sin heminstitution inom ramen för existerande lärar- eller forskaranställningar. Fellows kan finansieras via den basfinansiering som centrumet disponerar eller via externa anslag. Oavsett finansieringsform förväntas Fellows arbeta inom tvärvetenskapliga forskarinitierade projekt som inkluderar olika discipliner/vetenskapsområden och belyser målkonflikter.

Fellows kan vara knutna till centrumet under kortare eller längre perioder (max tre år). De blir ambassadörer och kan även, förutom forskning inom sina respektive projekt, delta i undervisningsinsatser på kurser eller kursmoment som anknyter till centrumets tematik.

Fellows ska vara anställda vid en institution på Uppsala universitet, som ansvarar för minst 50% av lönen. Undervisning på heminstitutionen liksom externa medel kan bidra till denna medfinansiering.

Professur

En specifik professur med profil inom målkonflikter eller samhällsomställning kan eventuellt komma att inrättas.

Externa gästprofessorer, gästforskare och postdocs

Även externt rekryterade forskare kan knytas till centrumet under avgränsade perioder, som post-docs eller gästforskare. Dessutom kan, om så befinns lämpligt, andra

gästprofessorer affilieras till centrumet, såsom Zennström-professuren inom klimatledarskap.

Forskarskola

Centrumets aktiviteter inom forskarutbildningen sker dels genom en forskarskola där en eller flera forskarkurser erbjuds doktorander inom universitetet, vars avhandlingsarbeten har kopplingar till målkonflikter och samhällsomställning. Centrumet kan därutöver, om resursläget så medger, erbjuda viss medfinansiering till institutioner som antar doktorander med inriktning mot centrumets huvudtema.

Övriga aktiviteter inom forskningen

- Planeringsbidrag i storleksordningen 50–100 tkr/projekt kan lysas ut inom centrumets huvudtema och bör inkludera forskare från olika delar av universitetet.
- Skrivarstugor för att skriva forskningsansökningar samt “scoping” eller “opinion papers” för framstående tidskrifter som skissar på nya områden och frågor.

Utbildning

Huvudaktiviteten är forskning, och centrumet kommer inte att bedriva reguljär utbildning på grundnivå och avancerade nivå. Ambitionen är icke desto mindre att de kunskaper som utvecklas inom centrumet även ska spilla över på universitetets utbildningar. Aktiviteter för att stärka universitetets utbildningsutbud bör inriktas på att utveckla utbildningsinslag som fokuserar på huvudtemat målkonflikter och synergier. Målet är att fler studenter vid Uppsala universitet inom sina utbildningar kan erbjudas moment som behandlar samhällsliga målkonflikter och synergier. Centrumets strategi bör omfatta även detta mål. Insatser bör kopplas till ordinarie undervisningsaktiviteter inom universitetet. För att uppnå detta kan centrumet exempelvis erbjuda:

- utvecklingsmedel för kursutveckling (jfr dagens PUMA-medel) och nya undervisningsmoment;
- gemensamma lärardagar där lärare med olika kompetenser ges möjlighet att samarbeta och utveckla tvärvetenskapliga kursmoment gällande målkonflikter och synergier;
- att fellow-konceptet även kan till någon del användas för att knyta excellenta lärare och pedagogiska utvecklingsprojekt till centrum. En möjlighet vore att en fellow per år är en ”educational fellow” som söker sig till centrum för att utveckla ett tvärvetenskapligt utbildningsprojekt.

Samverkan och externa relationer

Externa parter inbjuds att engagera sig i centrumets aktiviteter, t.ex. genom att minst en extern part deltar i varje nytt forskningsprojekt. Näraliggande samverkanspartners är Uppsala kommun samt Region Uppsala och Region Gotland. Utöver det finns inom

Uppsala universitet redan etablerade samarbeten med ett hundratal regionala och globala samverkanspartners inom offentlig och privat sektor. Innehåll i projekt och aktiviteter som bedrivs på centrumet bestämmer vilka samverkanspartner som kan knytas till centrumet. För att stärka samverkan bör centrumet tillhandahålla:

- aktiviteter som stimulerar till samverkan inom centrumets huvudfrågor och är kontaktyta för relevanta samverkanspartner;
- ett utbud av utåtriktade aktiviteter: föreläsningar, seminarier, utställningar, externa nyhetsbrev mm.

Ambitionen är att aktiviteterna inom centrumet ska ha stor synlighet både inom universitetet och externt. Centrumets webbplats och kommunikationsplattform bör kunna bli en samlingspunkt för information om forsknings- och undervisningsaktiviteter med koppling till målkonflikter och samhällsomställning inom hela universitetet.

Organisation, styrning, ledning

Olika organisatoriska alternativ för universitetsgemensamma initiativ har analyserats i styrgruppen. Organisationsfrågan sönderfaller i flera delar, det handlar både om organisatorisk form, organisatorisk placering och fysisk lokalisering.

Organisatorisk form

Frågan om organisatorisk form (centrum med eget personalansvar eller centrum med administrativ värdinstitution) är central. I Slutrapporten skisseras ett centrum med egen personal, dvs en egen organisationsenhet. Alternativet, som också nämns i föreliggande styrgrupps direktiv, är en verksamhet som administrativt knyts till en befintlig institution (värdinstitution) där verksamhetens kärna (föreståndare mm) finns, medan forskare eller lärare som knyts till centrumet normalt har sina anställningar vid universitetets olika ämnesinstitutioner även när de har en del av sin verksamhet förlagd vid centrum.

Ett centrum med eget personalansvar har vissa fördelar, såsom tydligare identitet och varumärke, ledningslinje och styrning, men samtidigt flera nackdelar. Det krävs en betydande storlek för att kunna bära kostnaden för lokalt administrativt stöd, och med fullt arbetsgivaransvar följer komplexa krav på systematiska insatser avseende arbetsmiljö, jämställdhet mm. För ett centrum med en administrativ värdorganisation gäller det omvända.

Ett centrum med eget personalansvar är en mer robust konstruktion när det gäller att institutionalisera en ny satsning, men den administrativa bördan blir orimlig om inte centrumet har eller planeras få en verksamhetsvolym åtminstone i paritet med universitetets mindre institutioner (dvs. en omslutning i storleksordningen 40 - 50 miljoner kronor, helst mer). Föreliggande initiativ handlar initialt om en väsentligt mindre verksamhetsvolym motsvarande en basfinansiering i storleksordningen 10 miljoner kronor per år.

Styrgruppen rekommenderar att centrumet, åtminstone inledningsvis, administrativt knyts till en befintlig värdinstitution vid universitetet.

Värdinstitution väljs utifrån att den ska vara en lämplig hemvist för föreståndare och centrumets basstruktur, ha lämplig storlek (ej för liten, ej för stor) och gärna tidigare ha visat sig fungera som hemvist för gränsöverskridande verksamheter. Centrumet kan även om det är administrativt kopplat till en värdinstitution ha tillgång till separat belägna lokaler där föreståndare och vetenskaplig ledare har sin huvudsakliga arbetsplats och där det finns arbetsplatser för andra forskare att, i varierande omfattning under kortare eller längre perioder, ha arbetsplatser. Centrumet bör även ha tillgång till faciliteter för mindre eller större möten av olika slag.

Organisatorisk placering

Frågan om organisatorisk placering och fakultetsanknytning är svårlöst. Här finns alternativen att lägga verksamheten under någon av de tre områdesnämnderna (eller för den delen under någon av fakultetsnämnderna inom humsam-området) eller att lägga verksamheten centralt (direkt under rektor, som en del av universitetsförvaltningen, eller i någon nyskapad gemensam struktur).

Placering under något av vetenskapsområdena, som varit den gängse modellen för tidigare universitetsgemensamma initiativ, har flera fördelar. Den drar nytta av befintlig nämndorganisation, verksamheten inkorporeras i ordinarie ledningslinje och under ordinarie kvalitetsansvar och akademisk personal som knyts till centrumet blir automatiskt fakultetsanknuten.

Det finns dock nackdelar med en sådan lösning. Även om centruminstruktionen tydligt anger att detta är ett universitetsövergripande initiativ och en angeläget för samtliga vetenskapsområden, visar erfarenheten att de vetenskapsområden som inte har det organisatoriska ansvaret har svårt att över tid mobilisera engagemang, ägarskap och stöd för verksamheten. Andra risker är att synligheten minskar, både inom UU och externt, samt att externa finansiärer av flaggskeppsprojekt ofta förväntar sig en central placering inom universitetet.

Fördelen med en universitetsgemensam placering direkt under rektor är att synligheten ökar, vilket i sig ökar intresset från externa intressenter, och att verksamheten är lätt att hitta för externa samarbetspartners. En sådan placering bidrar också till att understryka verksamhetens gränsöverskridande natur; det handlar inte om en huvudsakligen naturvetenskaplig/teknisk verksamhet med vissa medicinska eller humanvetenskapliga inslag (eller omvänt) utan om en verksamhet där alla perspektiv och kompetenser samspelar på lika villkor. Samtidig finns det uppenbara nackdelar med en sådan modell. Kopplingen till ämnesforskning och utbildning kan försvagas, risken finns att alla vetenskapsområden känner svagt ägarskap, vilket gör verksamheten långsiktigt sårbar. Rektor blir själv verksamhetsledarens chef, vilket inte är hållbart om det finns många sådana verksamheter inom universitetet. Akademisk personal på centrum saknar koppling till ämnesmiljöer och utbildning, och ordinarie struktur för kvalitetsansvar saknas.

Här har Uppsala universitet ett problem (eller en målkonflikt, om man så vill). Det saknas en form för organisatorisk placering som passar denna typ av tvärvetenskapliga

initiativ. Givet ovanstående summariska men ändå rätt tydliga konsekvensanalys konstaterar styrgruppen att varken alternativet direkt under rektor eller under ett av vetenskapsområdena är en ideal organisatorisk placering av ett genuint gränsöverskridande och universitetsgemensamt forsknings- eller utbildningsinitiativ.

Hur skulle ett tredje alternativ kunna se ut, dvs ett alternativ där vetenskapsområdenas engagemang, ägarskap och kvalitetsansvar kan kombineras med behovet av universitetsgemensam styrning och synlighet?

En modell skulle kunna vara att bilda en ny struktur, i form av en tionde, gemensamt ägd fakultet, förslagvis kallad Fakultet X, som skulle "ägas gemensamt" av de tre vetenskapsområdena och rektor. Inom denna struktur placeras tillfälliga och permanenta satsningar som är av sådan karaktär att de inte passar naturligt inom ett av vetenskapsområdena. Forsknings- och utbildningsmedel för tvärvetenskapliga projekt inom Fakultet X kan härbärgas inom fakulteten, vilket i sig både stimulerar och underlättar hantering av projekt där lärare och forskare från fler än ett vetenskapsområde samarbetar.

För den akademiska styrningen och ledningen av Fakultet X skulle en indirekt modell kunna fungera där den existerande akademiska ledningsorganisationen – och det existerande administrativa stödet – mobiliseras. Detaljerna behöver givetvis utredas närmare men en möjlighet vore att rektors ledningsråd eller universitetsledningen fungerar som fakultetsnämnd och att ett samordningskansli etableras med resurser från de tre områdeskanslierna, planeringsavdelningen och den nya föreslagna avdelningen för forsknings- och samverkansstöd. Ett centrum inom Fakultet X kan ha eget personalansvar eller ingå administrativt i en värdinstitution, inom något av vetenskapsområdena. En variant på längre sikt är att flera centrum inom Fakultet X, vart och ett för litet för att ha eget personalansvar, går samman under ett gemensamt paraply och blir som avdelningar inom en gemensam "centruminstitution".

Införandet av en struktur med Fakultet X förutsätter en ändring av universitetets arbetsordning, och kan rimligen vara på plats tidigast 2025.

Styrgruppen rekommenderar att Centrum för studier av målkonflikter och synergier i samhällsomställning initialt placeras organisatoriskt direkt under rektor och att verksamheten, när förutsättningarna klarnat, placeras antingen under en ny universitetsgemensam struktur av typen Fakultet X, eller att något av vetenskapsområdena ges ansvaret.

Fysisk lokalisering

I Slutrapporten från det inledande arbetet, fastslogs att en fysisk mötesplats som främjar sociala interaktioner är att föredra framför digitala plattformar. För att skapa förutsättningar för centrumet att bli en inkluderande och nyskapande miljö ska platsen erbjuda möjligheter till sociala, informella möten, både internt inom universitetet och externt.

En av fördelarna med en fysisk plats är att det skapar förutsättningar för möten, utbyten och nya kombinationer som är grogrunden för genuint innovativa idéer och initiativ. En fysisk miljö kan också bidra till identifiering och varumärke, både internt inom universitetet och externt.

Nackdelar med en fysisk plats är att den per definition är åtskild från alla andra platser inom universitet och därför kan uppfattas som ”nära och synlig” för vissa och ”avlägsen och osynlig” för andra. En farhåga är också att det med nya digitala arbetsformer, vilka bidrar till att arbetsplatser idag står tomma en stor del av tiden pga. hemarbete, möten, resor etc, krävs en kritisk massa och betydande ansträngning att vidmakthålla en levande fysisk arbetsmiljö. För att klargöra olika möjliga alternativ till placering har diskussioner förts med byggnadsavdelningen.

Utifrån de förutsättningar och krav den tänkta verksamheten vid centrumet kommer att ställa, **rekommenderar styrgruppen en fysisk lokalisering i Observatoriet**. I Observatoriet är det möjligt att flytta in omgående. Här finns för närvarande även Circus (Centre for Integrated Research on Culture and Society), och goda möjligheter till expansion utifrån behov såsom typ av rum, antal rum, storlek etc. Närheten till restaurang i Ekonomikum är också ett plus, liksom möjligheten att nyttja Ekonomikum för aktiviteter som kräver exempelvis stora salar.

Styrning och ledning

I uppdraget till styrgruppen ingår att inleda rekryteringen av en föreståndare. I förarbetena uttrycks en ambition att till centrumets ledning knyta världsledande forskare. Styrgruppen har diskuterat vad som är önskvärt och praktiskt möjligt, och kommit fram till att det är fördelaktigt att skilja dessa roller och rekryteringsprocesser åt.

Om man rimligt snabbt ska få en föreståndare på plats, för att konkret organisera upp verksamheten och inleda arbetet, **rekommenderar styrgruppen att föreståndarskapet utformas som ett uppdrag till någon som redan har en basanställning vid universitet** (kan jämföras med andra akademiska ledningsuppdrag inom universitetet). Uppdraget kan då tidsbegränsas och utgöra en del av heltid. För att kunna locka kvalificerade personer till uppdraget kan, förutom ett uppdragstillägg till lönen, även viss egen forskningstid ingå. Uppdraget utannonseras i första hand internt genom att intresserade personer lämnar in en intresseanmälan, på motsvarande sätt som vid rekrytering till uppdrag som rektorsråd.

Eventuell rekrytering av en internationellt ledande forskare inom området bör ske i en annan process och senare. Det är i grunden en rekrytering av en professor eller gästprofessor. Här handlar det om att formulera en anställningsprofil och utse en brett sammansatt sökgrupp, som sonderar och efterhör intresset hos möjliga kandidater. Beroende på utfallet av en sådan sökprocess kan sedan antingen en öppen utlysning ske eller ett kallelseförfarande inledas. Till anställningen som professor eller gästprofessor kan knytas rollen som forskningsledare eller vetenskaplig ledare för verksamheten vid centrum. Processen för att utse innehavare av Zennström-professuren i klimatledarskap kan i vissa avseenden tjäna som förebild för rekryteringsprocessen.

Föreståndaren utövar det administrativa ledarskapet men ska även kunna delta i och bidra till den akademiska verksamheten. Den vetenskapliga ledaren kan ha huvudansvaret för centrumets vetenskapliga utveckling. Båda kan företräda centrumet.

Föreståndaren bör ha doktorsexamen inom något för centrumet relevant område, och kan men behöver inte nödvändigtvis vara professor. Den vetenskapliga ledaren bör vara en internationellt erkänd professor inom något för centrumet relevant ämnesområdet.

När det gäller styrelsens sammansättning **rekommenderas en styrelse som utöver ordförande består av representanter för vetenskapsområdena, studenterna och universitetsförvaltningen liksom ett par externa ledamöter** (kan vara akademiker från annat lärosäte, eller representanter för omgivande samhället). Styrelsen utses av rektor efter sedvanligt förslags- och samrådsförfarande. Styrelsen utövar tillsyn över verksamheten, fastställer budget/verksamhetsplan och årsberättelse samt ger övergripande stöd i arbetet med centrumets strategiska utveckling.

Vid sidan av styrelsen tillsätts en **internationell rådgivande grupp bestående av framtående forskare inom fältet**. Gruppen ska bidra med kontaktytor mot ledande forskningsmiljöer i världen samt ge inspel rörande centrumets forskningsagenda och strategiska utveckling. Det bör övervägas om en sådan grupp ska knytas till ett enskilt centrum eller vara gemensam för flera av, eller samtliga, så kallade framtidssatsningar.

Förslagen i sammanfattning

Mot bakgrund av ovanstående överväganden och rekommendationer sammanfattas nedan styrgruppens förslag i kortfattad form.

Namn, tematik och aktiviteter

Centrumet profileras mot gränsöverskridande forskning om målkonflikter och synergier i processer där samhället ska ställas om för att möta viktiga utmaningar och ges namnet:

- Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning (på engelska Uppsala Centre for Sustainable Transformations).

Forskningens konkreta innehåll kommer att utformas av de forskare som knyts till centrum. Inledningsvis läggs fokus på målkonflikter kopplade till fyra breda samhällsomställningar:

- Grön omställning
- Digitalisering/AI
- Migration/omställning till ett åldrande samhälle
- Precisionshälsa

Organisation, styrning och ledning

Uppsala universitet saknar för närvarande en fungerande struktur för organisatorisk placering av genuint gränsöverskridande forskningsinitiativ. Styrgruppen föreslår därför att:

- Universitetet snabbtredet förutsättningarna för att införa en sådan struktur, med utgångspunkt i de överväganden om Fakultet X som redovisas ovan.

I avvaktan på ett ställningstagande i den frågan föreslår styrgruppen att:

- Centrum inledningsvis placeras direkt under rektor.
- Centrum administrativt knyts till en värdinstitution, förslagsvis en medelstor institution med erfarenhet av flervetenskapliga initiativ. När föreståndare utsetts prövas om dennes heminstitution kan vara en lämplig värdinstitution för centrum. Om inte så är fallet placeras centrum vid annan lämplig institution.
- Styrgruppen föreslår att centrumet placeras i Observatoriet, utifrån de förutsättningar och behov som har diskuterats ovan.
- Styrelsens sammansättning:
 - En styrelseordförande
 - En ledamot från vardera vetenskapsområde
 - En student
 - Två externa ledamöter med stark förankring i det svenska forskningssystemet/representanter för omgivande samhället
- Den internationella rådgivande gruppen består av minst fem internationellt framstående forskare av vilka en utses till ordförande (eventuellt gemensam för flera framtidssatningar). Gruppen ska bidra med kontaktytor mot internationellt ledande forskningsmiljöer, samt ge inspel rörande centrumets strategiska utveckling.
- Positionen som föreståndare inrättas som ett ledningsuppdrag (förslagsvis 50% arbetstid) och därutöver finansiering för 30% egen forskning inom centrumets tematik. Inledningsvis borde idealiskt den samlade arbetstiden vara 100%, om det är möjlig att hitta en föreståndare som kan frigöras på heltid. Till uppdraget knyts ett fast lönetillägg motsvarande vad som gäller för rektorsråden. Föreståndaren förväntas ha en läraranställning vid Uppsala universitet. Uppdraget förordnas för en treårsperiod med möjlighet till förlängning (maximalt tre perioder, totalt nio år).
- Om den rekryterade föreståndaren inte själv är en senior ("internationellt ledande") forskare inom fältet kan rekrytering av en professor/gästprofessor inledas. Denna kan då, förutom att bedriva forskning och medverka i utbildning inom centrumets tematik, förordnas som forskningsledare/vetenskaplig ledare på halvtid (tre år i taget, max nio år).

Finansiering och ekonomisk plan

Rambudget basfinansiering, kostnader, fullt utbyggt från 2025 (startår 2024):

Föreståndare	1,5 mnkr	(1 mnkr)
Administrativt stöd inklusive kommunikation	1 mnkr	(0,5,mnkr)
Professor/gästprofessor (ev. vetenskaplig ledare)	2 mnkr	(0,5 mnkr)
Fellows	4 mnkr	(2 mnkr)
Forskarskola	0,5 mnkr	(0 mnkr)
Lokaler	0,5 mnkr	(0,3 mnkr)
Övriga kostnader	0,5 mnkr	(1,7 mnkr)

Totalt 10 miljoner per år i 10 år (2024: 6 mnkr). Medlen tas från universitetsgemensamma strategiska medel för forskning.

Därutöver stöd *in kind* från universitetsförvaltningen (bland annat områdeskanslier, kommunikationsavdelningen, planeringsavdelningen).

Centrumet förväntas attrahera externa medel som gör att den samlade verksamhetsvolymen efter ett par år är minst den dubbla.

Bilaga 1. Förslag till instruktion

Bilaga 2. Förslag till annonstext för föreståndare

UPPSALA
UNIVERSITET

Dnr UFV 2021/2903

Bilaga 1: Förslag till instruktion

Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning

Förslag från styrgruppen inför inrättande

2024-01-31

Inledning

Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning - Uppsala Centre for Sustainable Transformations, är inrättat av Uppsala universitetets rektor den xx 2024. Centrumet ligger organisatoriskt direkt under rektor enligt Riktlinjer för Centrum-bildningar vid Uppsala universitet (UFV 2020/716).

Rektor fastställer centrumets instruktion.

Verksamhetens inriktning

Stora samhällsutmaningar kräver många typer av omställningar. Tekniska system, produktionsformer, konsumtionsmönster och levnadssätt kan behöva förändras, liksom hur marknader regleras och politik utformas. I sådana förändringar kan det uppstå synergier men även målkonflikter, som försvårar eller i värsta fall blockerar nödvändiga omställningar.

Centrumet inriktas mot mångvetenskapliga studier av målkonflikter och synergier i processer där samhället ska ställas om för att möta stora utmaningar.

Verksamhetens syfte och mål

Huvudsyftet med den satsning som här föreslås är att skapa en internationellt ledande, mångvetenskaplig miljö som utvecklar nya metoder och kunskaper om hur målkonflikter kan identifieras, analyseras, vägas av och hanteras. De samhällsomställningar som kommer att stå i fokus är i hög grad kopplade till hållbar utveckling.

Miljön ska vara en fysisk mötesplats för kreativa och tvärgående aktiviteter som sträcker sig inom, över och bortom universitetet. Den ska vara en inkluderande plats för vetenskap, akademiska samtal och samverkan.

Centrumets organisation

Centrumet placeras organisatoriskt direkt under rektor enligt Riktlinjer för centrum-bildningar vid Uppsala universitet (UFV 2020/716), och knyts administrativt till xx [värdinstitution]. Verksamheten leds av en centrumstyrelse och en föreståndare. Föreståndaren svarar inför styrelsen och är huvudföredragande i styrelsen.

Styrelse

Styrelsen ska ha insyn i centrumets angelägenheter och ansvarar för att:

- säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med centrumets syfte,
- verka för att centrumets verksamhet håller hög kvalitet,

- verka för att säkra verksamhetens långsiktiga finansiering,
- ge övergripande stöd i arbete med centrumets strategiska utveckling,
- besluta om årlig verksamhetsplan inklusive budget, samt till rektor lämna en årlig verksamhetsberättelse,
- besluta om åtgärder med anledning av revisionsrapporter och utvärderingar, samt
- besluta i frågor som föreståndaren förelägger centrumstyrelsen.

Styrelsen ska sammanträda minst tre gånger per verksamhetsår. Styrelsen är beslutsför när ordförande, eller vid förfall vice ordförande, samt minst 4 övriga ledamöter är närvarande. Styrelsen kan vid behov medge ytterligare personer närvaro- och yttranderätt.

Styrelsen har följande sammansättning:

- En styrelseordförande
- En ledamot från varje vetenskapsområde
- En student
- Två externa ledamöter med stark förankring i det svenska forskningssystemet/representanter för omgivande samhället

Styrelsen utses av rektor. Vetenskapsområdena samt universitetsdirektören lämnar förslag till ledamöter från sina respektive områden. Studentrepresentanten utses av studenter enligt bestämmelser i studentkårsförordningen (2009:769).

Ordförande och ledamöter utses för tre år i taget, och uppdraget kan förlängas två gånger. Studentrepresentanten utses för ett år i taget. Styrelsen utser inom sig vice ordförande.

Föreståndare

Föreståndaren är centrumets ledare med uppdrag att fortlöpande leda, företräda och utveckla centrumets verksamhet. Uppdraget förordnas för en treårsperiod med möjlighet till förlängning (maximalt tre perioder, totalt nio år).

Föreståndaren ska vara en person med anställning vid Uppsala universitet, och uppdraget som föreståndare ingår som en del av innehavarens ordinarie anställning vid Uppsala universitet. Uppdraget omfattar minst 50% arbetstid och därutöver finansiering för upp till 30% egen forskning inom centrumets tematik. Till uppdraget knyts ett fast lönetillägg. Om en professor med hög vetenskaplig profil utses till föreståndare, kan denna även vara centrumets vetenskaplig ledare.

Rektor utser föreståndare efter samråd med vicerektorerna.

I föreståndarens uppdrag ingår:

- att vara huvudföredragande i styrelsen,
- att leda centrumets verksamhet och utveckling,
- att säkerställa att verksamheten bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet och inom givna budgetramar,
- att ta fram förslag på samt genomföra beslutad verksamhetsplan,
- att ansvara för att centrumet har erforderligt tekniskt och administrativt stöd.

Vetenskaplig ledare

Till centrumet kan, vid behov, rekryteras en vetenskaplig ledare med professorskompetens. Om en vetenskaplig ledare utses har denna uppdraget att tillsammans med föreståndaren leda, företräda och utveckla det vetenskapliga innehållet i verksamheten.

Den vetenskapliga ledaren har då närvaro- och yttranderätt i styrelsen. Den vetenskapliga ledaren förordnas av rektor på halvtid, tre år i taget, maximalt nio år.

Internationell rådgivande grupp

Till centrumet knyts en rådgivande grupp med minst fem internationellt framstående forskare, av vilka en utses till ordförande. Gruppen utses av rektor på förslag från vetenskapsområdena.

Gruppen ska bidra med kontaktytor mot internationellt ledande forskningsmiljöer, samt ge inspel rörande centrumets strategiska utveckling.

Administration

Ekonomi

Finansiering av centrumet sker genom anslag från rektor. Universitetets gemensamma samfinansiering är 10 mnkr per år från 2024, och beslutas årligen i Uppsala universitets verksamhetsplan. Därutöver förväntas övrig finansiering via externa medel.

Personal

Centrumet knyts administrativt till en värdinstitution, som tillhandahåller administrativt stöd.

Föreståndaren beslutar om vilka forskare och projekt som ska knytas till centrumet efter samråd med centrumets styrelse.

Värdinstitutionens prefekt beslutar efter förslag från föreståndare om anställning, och har arbetsgivaransvar för personer knutna till centrumet som har sin anställning vid värdinstitutionen.

Utvärdering

Styrelsen för centrumet rapporterar årligen till rektor. Verksamhetsberättelse för föregående år lämnas till rektor senast den 28 februari.

Centrumet genomför en självutvärdering av sin verksamhet vartannat år. Därutöver utvärderas centrumet efter fyra respektive åtta år av extern granskare/grupp.

Bilaga 2.

Intresseanmälan: Föreståndare till Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning

Inom Uppsala universitet inrättas under 2024 ett Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning.

Bakgrund:

Stora samhällsutmaningar kräver många typer av omställningar. Tekniska system, produktionsformer, konsumtionsmönster och levnadssätt kan behöva förändras, liksom hur marknader regleras och politik utformas. I sådana förändringar kan det uppstå synergier men även målkonflikter, som försvårar eller i värsta fall blockerar nödvändiga omställningar.

Huvudsyftet med den satsning som här föreslås är att skapa en internationellt ledande, mångvetenskaplig miljö som utvecklar nya metoder och kunskaper om hur målkonflikter kan identifieras, analyseras, vägas av och hanteras. De samhällsomställningar som kommer att stå i fokus är i hög grad kopplade till hållbar utveckling.

Miljön ska vara en fysisk mötesplats för kreativa och tvärgående aktiviteter som sträcker sig inom, över och bortom universitetet. Den ska vara en inkluderande plats för vetenskap, akademiska samtal och samverkan.

Om centrumet:

Centrumet kommer organisatoriskt att ligga direkt under rektor men knyts samtidigt till en befintlig värdinstitution vid universitetet. Centrumet kommer att ledas av en styrelse som utses av rektor och som består av ledamöter från olika delar av universitet och det omgivande samhället. Centrumet får inledningsvis i storleksordningen 10 mnkr i basfinansiering och kommer att ha sin fysiska lokalisering i Observatoriet.

Föreståndaruppdraget:

Positionen som föreståndare inrättas som ett tidsbegränsat ledningsuppdrag och utses av rektor för en treårsperiod (som kan förnyas, maximalt sammanlagt nio år). Omfattningen på ledningsuppdraget kan variera över tid men bör inledningsvis motsvara minst 50% arbetstid. Utöver detta kan föreståndaren erhålla finansiering för egen forskningstid inom centrumets område motsvarande 30% arbetstid. För uppdraget utgår ett fast lönetillägg. Föreståndaren kan också komma att fungera som vetenskaplig ledare för centrumet.

Befattningen tillträdes snarast, men senast i augusti 2024.

Föreståndarens kvalifikationer:

Behörig att vara föreståndare är den som är disputerad och har en tillsvidareanställning som lärare eller forskare vid Uppsala universitet.

Meriterande för uppdraget är:

- Professors- eller docentkompetens inom område med relevans för centrumets problemställning,
- Erfarenhet av forskningsledarskap samt mång- och tvärvetenskap, eller annan form av akademiskt ledarskap.

Ansök genom att senast 2024-xx-xx skicka intresseanmälan och CV till:

Xxxx

Läs mer om **Centrum för studier av målkonflikter i hållbar samhällsomställning** i Rapporten från Styrgruppen inför inrättande.

För frågor om uppdraget, kontakta xxx eller yyy.

Sändlista:

Sprids via Medarbetaringången, Ledningsnytt, utskick till prefekter samt direktutskick till potentiella kandidater.